דעות

אין הוכחה שעוני מוליד אלימות, אבל המשבר בגדה הוא גם שלנו

שאול אריאלי • ראש קבוצת המחקר "תמרור־פוליטוגרפיה", העוסקת בסכסוך הישראלי־הפלסטיני

20:00 • 11 בנובמבר 2026

ברבעון השני של 2026 עבדו בישראל ובהתנחלויות כ־53 אלף פלסטינים תושבי הגדה המערבית. לפני אוקטובר 2023 עבדו כ־172 אלף. באותו רבעון השתכר עובד פלסטיני 263.4 שקל בממוצע ביום, פי שניים כמעט מהשכר היומי הממוצע בגדה (134.3 שקל). אובדן הכנסה בהיקף כזה פוגע ברמת החיים, גם בחנות המוכרת למשפחה בהקפה, במפעל שמספק לה מוצרים וברשות האמורה להבטיח שירותים בסיסיים.

יש כיום סימנים להתאוששות חלקית בגדה — בין הרבעון הראשון לרבעון השני של 2026 עלה מספר המועסקים בשוק המקומי מכ־653 אלף לכ־680 אלף, ושיעור האבטלה ירד מ־29.5% ל־27.9%. אלא שגם לאחר השיפור נותרו כ־284 אלף מובטלים, ושיעור האבטלה היה יותר מכפול מהשיעור ברבעון השלישי של 2023. ההתאוששות בתעסוקה המקומית לא פיצתה על אובדן ההכנסה מעבודה בישראל ובהתנחלויות ועל הפגיעה בתפוקה.

איכות התעסוקה מסבירה חלק מהפער. כאשר צעירים משקיעים שנים בהכשרה ומתקשים למצוא עבודה בתחומם, בתי חולים, בתי ספר ועסקים מתקשים לנצל את הכישורים שהמשק זקוק להם. בסקר

של גוף המחקר "Arab Barometer" מאוקטובר 2025 אמרו 24% מהמשיבים בגדה כי שקלו להגר, 71% מהם ציינו סיבות כלכליות.

במקביל נחלשת יכולת הרשות הפלסטינית לשלם לעובדיה ולספקיה. על פי הבנק העולמי, ב–2025 שילמה הרשות בין 50% ל–70% מהשכר שהגיע לעובדיה. פיגורי משרד הבריאות בגדה, הנכללים בהיקף החובות הרחב, הגיעו לכ–1.1 מיליארד דולר. כ–65% מהסכום הגיעו לבתי חולים פרטיים ולבתי חולים של ארגונים לא־ממשלתיים שטיפלו בחולים שהופנו אליהם; היתר הגיעו לספקי תרופות וציוד רפואי. ביוני דיווח משרד הבריאות הפלסטיני, כי המלאי של 180 מתוך 520 התרופות החיוניות אזל, וכי יותר מ–11 אלף ניתוחים מתוכננים נדחו מתחילת השנה. פיגור בהעברת כספי הסילוקין שמדינת ישראל גובה בעבור הרשות הפלסטינית מתגלגל כך מן התקציב אל הספק ואל המטופל.

לעסקים קשה לספוג את הפגיעה. ב–2025 גדל האשראי למגזר הפרטי במערכת הבנקאית הפלסטינית ב–2% בלבד, בשעה שהאשראי למגזר הציבורי גדל ב–19%. הסחר הרגיל עם רצועת עזה נקטע כמעט לחלוטין לאחר 7 באוקטובר, והיצרנים בגדה איבדו גישה לשוק. היקף המכירות שאבדו לא כומת. בתוך הגדה מנה משרד האו"ם לתיאום עניינים הומניטריים 925 מכשולי תנועה במיפוי שהושלם בדצמבר 2025. 459 מהם לפחות חסמו את הגישה מיישובים פלסטיניים לכבישים ראשיים, או הקשו עליה. לעסק הרוצה לשמור על לקוחות ועל עובדים נסיעה ארוכה או בלתי צפויה פירושה עלות גבוהה יותר וקושי להתחייב למועד אספקה. למשפחה פלסטינית שהכנסתה ירדה פירוש הדבר הוצאה נוספת על הגעה לעבודה, ללימודים או לטיפול רפואי.

גם אלימות מתנחלים פוגעת בהכנסה. בין 1 בספטמבר ל–2 בנובמבר תועדו 377 תקיפות הקשורות למסיק הזיתים, יותר מבכל עונת מסיק קודמת. חקלאים דיווחו על גניבת תוצרת וציוד ועל מניעת גישה לחלקות, גם לאחר תיאום מראש. באזורים התלויים בחקלאות אובדן

תפוקה של עונת מסיק עלול להכביד על משק הבית גם בחודשים הבאים.

השחיקה ניכרת גם בצריכת המזון בגדה המערבית. בספטמבר העריכה תוכנית המזון העולמית כי כ–900 אלף תושבים בגדה מתמודדים עם אי־ביטחון תזונתי. 76% ממשקי הבית שנכללו בניתוח דיווחו על ירידה ניכרת בהכנסה, ושליש מהם לא היו יכולים לממן תזונה מזינה. באותה עת צמצמה התוכנית, בשל מחסור במימון, את הסיוע במזון; מסיוע ל–400 אלף איש לסיוע ל–200 אלף.

כאשר משפחות מצמצמות ארוחות או מוכרות נכסים כדי לממן צריכה שוטפת, הן מאבדות גם חלק מהיכולת להתמודד עם המשבר הבא. צמצום הלימודים בבתי הספר הציבוריים — אשר על פי הדיווח פעלו כשלושה ימים בשבוע זו השנה הרביעית ברציפות — עלול להאריך את הפגיעה אל מעבר למשבר התקציבי הנוכחי.

מבחינת ישראל, השאלה המעשית היא מי יספק שירותים כאשר הרשות הפלסטינית מתקשה לשלם למורים, לצוותים רפואיים ולספקים. ככל שהרשות מאבדת יכולת לתפקד, גובר הסיכוי לכך שישראל תידרש להשקיע יותר משאבים בתיאום אזרחי, בהתמודדות עם מצבי חירום ובפעילות ביטחונית.

גם להגבלת העבודה יש מחיר אפשרי למשק הישראלי בענפים שהסתמכו על עובדים פלסטינים. הדו"ח אינו מכמת את המחיר הזה, אך מאפשר לראות את סדר הגודל של השינוי בתעסוקה. משום כך בחינה של מדיניות ההיתרים צריכה להביא בחשבון גם את צורכי המעסיקים בישראל ואת ההשפעה המצטברת של אובדן השכר על היציבות בגדה המערבית.

הנתונים אינם מוכיחים כי עוני מוליד אלימות. בסקר של Arab Brometer מאוקטובר 56% מהמשיבים בגדה תמכו בפתרון של שתי מדינות — שבע נקודות אחוז יותר מב–2023, אף על פי ש–92%

הגדירו את המצב הכלכלי רע או רע מאוד. עם זאת, בסקר מאוגוסט השנה רק 17% דיווחו על כך שהם חשים בטוחים, ו–65% ראו ברשות הפלסטינית נטל.

השילוב של מוסדות חלשים, אובדן פרנסה ופגיעה בביטחון האישי מקטין את היכולת של קהילות ושל הרשויות המקומיות להתמודד עם משבר נוסף. אם ישראל מבקשת לשמר יציבות לאורך זמן, עליה לבחון את ההשפעה המצטברת של החלטותיה על תעסוקה, העברת כספי הסילוקין, חופש התנועה והגנה מפני אלימות מתנחלים. הצלחה של מדיניות כזאת תימדד גם ביכולת של עובד להגיע לעבודתו, של חקלאי למסוק את זיתיו ושל בית חולים לספק תרופה במועד.

הצג עוד

מערכת | הנהלה | מדיניות פרטיות | תנאי שימוש | צרו קשר | רכשו מינוי | ביטול מינוי דיגיטלי | שאלות ותשובות | פרסמו אצלנו | הגדרות עוגיות

חדשות, ידיעות מהארץ והעולם - הידיעות והחדשות בעיתון הארץ. סקופים, מאמרים, פרשנויות ותחקירי עומק באתר האיכותי בישראל

© כל הזכויות שמורות להוצאת עיתון הארץ בע"מ